

KIRJA

JOKA

MUUTTI

ELÄMÄNI

WSOY

LUKUKESKUS
LÄSCENTRUM

KIRJA JOKA MUUTTI ELÄMÄNI

TOIMITTANEET ANU LAITILA
JA SILJA KOIVISTO

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

KIRJA JOKA MUUTTI ELÄMÄNI

LUKUKESKUS
LÄSCENTRUM

© WSOY, LUKUKESKUS

JA KUKIN KIRJOITTAJA OMAN TEKSTINSÄ OSALTA 2013

ISBN 978-951-0-39583-7

PAINETTU EU:SSA

SISÄLLYS

- Anu Laitila: *Kirja on demokraattinen: se liikuttaa jokaista* 7
- Anni Blomqvist: *Myrskyluoto*, Annimaria Mäkikyrö 11
- Anthelme Brillat-Savarin: *Maun fysiologia*, Leena Parkkinen 14
- Christy Brown: *Vasen jalkani*, Arja Etelämaa 18
- A. S. Byatt: *Riivaus*, Anna Kortelainen 21
- Joseph Conrad: *Pimeyden sydän*, Jari Järvelä 24
- Michael Cunningham: *Koti maailman laidalla*, Juha Nikkilä 28
- Shad Denver: *Selkään osuu helpoimmin*, William Mark: *Texas-sarja*,
Veli-Pekka Lehtola 31
- Fjodor Dostojevski: *Kirjoituksia kellarista* 35
- William Faulkner: *Ääni ja Vimma*, Liisa Väisänen 38
- Sigmund Freud: *Johdatus psykoanalyysiin*, Jari Sinkkonen 40
- Antonella Gambotto: *Pimennys: itsemurhamuistelmat* 43
- Per I. Gedin: *Förläggartliv*, Leena Majander-Reenpää 45
- Ernest Hemingway: *Vanhus ja meri*, Eila Mellin 49
- S.E. Hinton: *Taistelukala*, Minna Rahikka 52
- Anu Jaantila: *Jenkkivuosi*, Maria Michelsson 54
- Matti Yrjänä Joensuu: *Harjunpää ja kapteeni Karhu*, Jussi Vänskä 56
- Martti Jukola: *Urheilun Pikku Jättiläinen*, Antti O. Arponen 59
- Pasi Ilmari Jääskeläinen: *Lumikko ja
yhdeksän muuta*, Miika Samuli Salonen 62
- Kaisu Kandelin: *Iiris Anna Helena*, Venla Laitala 65
- Volter Kilpi: *Alastalon salissa*, Teemu Paarlahti 68
- Stephen King: *Kalpea aavistus*, Jaakko Leppänen 71
- Aleksis Kivi: *Seitsemän veljestä*, Miina Supinen 73
- John Knittel: *Kuin myrskyssä puu*, Vilma Nirva 76
- Jens Lapidus: *Rahalla saa*, Aki Parhamaa 79
- Eino Leino: *Eino Leinon suuri runokirja*, Jarmo Suhonen 82
- Mauri Leivo: *Lintujärvi*, Päivi Gynther 84
- Rosa Liksom: *Yhden yön pysäkki* 86
- Pentti Linkola: *Unelmat paremmasta maailmasta*, Jorma Keskitalo 88

- Väinö Linna: *Tuntematon sotilas*, Arne Nevanlinna 91
 Anna Luoto: *Kun ei ollut rahaa tehtiin lapsi*, Susanna Vuorela 94
 Niccolò Machiavelli: *Ruhtinas*, Hannu Niklander 96
 Gabriel García Márquez: *Sadan vuoden yksinäisyys*, Laila Rantio 99
 Harry Martinson: *Nokkoset kukkivat*, Sixten Korkman 101
 Colleen McCullough: *Tim* 104
 Aila Meriluoto: *Vaarallista kokea*, Piia Syrjäaho 107
 Michel de Montaigne: *Esseitä*, Leena Rantanen 109
 Murasaki Shikibu: *Genjin tarina 1-4*, Aino Haavisto 112
 Pertti Nieminen: *Silmissä maailman maisemat*, Minna Joenniemi 114
 Heikki Oja: *Tulipalloja taivaalla*, Markus Hotakainen 117
 Toivo Pekkanen: *Lapsuuteni*, Marietta Forgó 120
 Robert M. Pirsig: *Zen ja moottoripyörän kunnossapito*,
 Jouni Ikäheimo 123
 Kira Poutanen: *Ihana meri* 126
 Raamattu, Maria Järvinen 129
 Bertrand Russell: *Avioliitto ja moraali*, Jussi Särkelä 131
 J.D. Salinger: *Sieppari ruispellossa*, Tapio Kuosma 134
 Juha Seppälä: *Lähtösavut*, Kai Käkelä 137
 John Steinbeck: *Matka Charleyn kanssa*, Tuulikki Pekkalainen 140
 Irving Stone: *Hän rakasti elämää*, Helena Ruuska 142
 Liisa Suurla: *Suru, ankara ilo*, Pirkko Böhm-Sallamo 145
 Edith Södergran: *Kohtaamisia*, Juha Itkonen 147
 Ngūgĩ wa Thiong’o: *Petals of Blood*, Raija-Leena Punamäki 151
 Märta Tikkanen: *Vuosisadan rakkaustarina*, Leena Kossila 154
 Leo Tolstoi: *Polikuška*, Risto Lindholm 157
 Ethel S. Turner: *Seitsemän sisarusta*, Maijaliisa Mattila 159
 Mark Twain: *Tom Sawyerin seikkailut*, Jussi Välimaa 162
Virsikirja, Sinikka Nopola 165
 Robert James Waller: *Hiljaiset sillat*, Anja Pekkarinen 171
 Andrew Weil: *Keho tekee ihmeitä*, Mikko Räikkönen 174

KIRJA ON DEMOKRAATTINEN: SE LIIKUTTAA JOKAISTA

Lukukeskus julkisti keväällä 2012 avoimen kirjoituskutsun teemalla Kirja joka muutti elämäni. Pyysimme lukijoita kirjoittamaan omakohtaisia tarinoita suhteesta tärkeään kirjaan. Mikä kirja jätti pysyvän jäljen? Onko jokin kirja vaikuttanut ratkaisevasti elämän suuntaan?

Kiitos kirjan ideasta kuuluu Skotlannin johtavalle lukemisen edistäjälle Scottish Book Trustille. Tutustuin sen toimintaan vuonna 2011 Edinburghin kirjafestivaalin aikaan. Scottish Book Trust oli julkaissut *The Book That Changed My Life* -teoksen edellisena vuonna. Sen idea kiehoi – miten mielenkiintoista olisi kuulla kirjan vaikutuksista yksittäisen ihmisen elämässä. Kirja voi olla ystävä, innoittaja tai ymmärryksen avartaja. Nämä käänteentekevät kokemukset paitsi ohjaisivat hyvien kirjojen luo myös päästäisivät osallistumaan hyvinkin henkilökohtaisiin tarinoihin.

Englanninkielinen ”the book that changed my life” voidaan suomentaa myös asteen verran vähemmän vaativaksi ”kirja joka muutti elämäni”. Valitsemamme kokonaisvaltainen kysymys tuotti dramaattisempia kertomuksia kuin skottilaisessa sisarteoksessa. Epäilemättä harva nuori lukija on vielä kokenut koko elämänsuunnan muuttanutta kirjaa, mutta kesän 2012 aikana saamamme tarinat olivat hyvin henkilökohtaisia ja koskettavia. Oli etuoikeus saada lukea ne. Kiitos kaikille teille, jotka osallistuitte.

Kirja joka muutti elämäni -projektiin uskoi paitsi kirjan kustantanut WSOY, myös toinen yhteistyökumppanimme,

Yleisradio. Kesällä 2012 Yle Radio 1 tuotti 12-osaisen radio-sarjan ”Kirja joka muutti elämäni”. Puolituntisissa lähe-tyksissä kulttuurin ja yhteiskunnan vaikuttajat, kuten Irja Askola, Ville Ranta, Timo Parvela ja Susanna Kuparinen kertoivat itselleen tärkeästä kirjasta ja elämänvaiheesta, johon kirjan lukeminen liittyi.

Lukukeskukseen saapuneista teksteistä valitsimme 46 kertomusta, jotka julkaisemme tässä kirjassa. Lisäksi olemme pyytäneet mukaan suomalaisia kirjailijoita: Markus Hotakaista, Anna Kortelaista, Juha Itkosta, Jari Järvelää, Arne Nevanlinnaa, Sinikka Nopola, Leena Parkkista ja Miina Supista. Kirjaan ovat kirjoittaneet myös vaikuttavat suomalaiset, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitoksen ETLAn ja Elinkeinoelämän Valtuuskunnan EVAn entinen toimitusjohtaja Sixten Korkman, lastenpsykiatri Jari Sinkkonen, Runoraadin kehittäjä Minna Joenniemi sekä kustantaja Leena Majander. Kokemusten kirjo todistaa, että kirjan vaikutus on hyvin demokraattinen. Lukuelämys voi olla käänteentekevä ihmisen iästä, tuloista ja elämäntilanteesta riippumatta. Ei ole ihmistä, jota kirja ei liikuttaisi.

Omat mieleenpainuvimmat lukukokemukseni ovat ajalta, kun olin 16-vuotias ja etsin omaa paikkaani ja elämänsuuntaani. Jälkikäteen katsottuna tärkeimmät kirjani auttoivat oivaltamaan mahdollisuuksia ja hahmottamaan maailman rajat – miten laajat ne ovat, ja miten veteenpiirtyvät. Tuolloiset kirjani paitsi tarjosivat sielunkumppanuutta, myös rakensivat identiteettiäni.

Olen muistanut nämä kokemukset, kun olen puhunut ja kirjoittanut lukemisen merkityksestä ja sen edistämisestä. Kansainvälisiin lukutaitoarviointeihin viitaten minulta usein

kysytään, pitääkö suomalaislasten ja -nuorten lukutaidon heikkenemisestä olla huolestunut. Ulkomailla suomalaisten menestystä PIRLS- ja PISA-arvioissa puolestaan ihailaan. Tilanteesta voi olla huolestunut, mutta tärkeämpänä pidän sitä, että muutoksiin lukutaidossa ja lukemiskulttuurissa reagoidaan: arvioidaan heikkenemisen syyt ja ryhdytään vaikuttamaan niihin. Lukemisen ja lukutaidon edistäminen edellyttää laajaa yhteiskunnallista rintamaa ja tietoisuuden lisäämistä; kyse ei ole vain koulujen ja kirjastojen työstä.

Lukemiskulttuurin muutos tuntuu voimakkaasti Suomessa, jossa kirjallisuus on kaikista taiteenlajeista kenties eniten muokannut kansallista minäkuvaa. Edesmennyt, maanviljelijänä perheensä elättänyt isoisäni ei paljon puhunut, mutta hän luki. Avaimia hänen henkilökohtaisiin tunteuksiinsa, joita hän ei ääneen jakanut, ovatkin *Täällä Pohjantähden alla* ja *Iijoki-sarjat*. Tältä vuosituhanella tuskin löytyy enää romaaneja, jotka tulkitsisivat ajatuksia ja tunteita yhtä kollektiivisesti. Mutta edelleen kirja voi antaa lauseet, joita emme itse kykenisi muotoilemaan.

Yhdysvaltalainen filosofi Martha C. Nussbaum on teoksessaan *Talouksenvuorokauden tärkeämpää* kirjoittanut mielikuvituksen merkityksestä demokratian edistämiseksi. Nussbaumin mukaan taide on talouden ehto. Jotta kansalainen saavuttaa toimivan yhteyden maailmaan, hän tarvitsee paitsi asiantietoja ja loogista päättelyä, myös kertovaa mielikuvitusta. Eläytyminen ei siis liity vain kuvitelmiin ja keksittyihin tapahtumiin, vaan se on kaiken vuorovaikutuksen ehto – ihan arkipäivän todellisuudessa.

Lukeminen muokkaa maailmankuvaa. Kirjat opettavat ymmärtämään yhteiselämää, ympäristöä ja kanssakäymistä.

Syventyminen tarinoiden syy-seuraussuhteisiin ja henkilöiden ajatusmaailmaan auttaa käsittelemään paitsi omia tunteita, myös ymmärtämään toisen ihmisen näkökulman. Kuten *Narnia*-sarjan luoja C. S. Lewis totesi: ”Kirjallisuuden avulla voin elää tuhannen ihmisen elämää, silti menettämättä itseäni.”

Lukuelämyksellä on siis voimakas henkilökohtainen vaikutus. Mutta koska lukeminen on myös yhteistä, yhdistävää toimintaa, kirjalliset kokemukset kannattaa jakaa. Tämän teoksen idea onkin, että kirja, joka on muuttanut minun elämäni, saattaa hyvin koskettaa myös sinun elämääsi.

Lukeminen on edellytys luovuudelle ja inhimillisyydelle. Se on edellytys innovaatioille, siis myös taloudelliselle toiminnalle. Hyvä ja tasavertainen lukutaito on yhteiskuntamme kovin valuutta.

ANU LAITILA
toiminnanjohtaja, Lukukeskus

ANNI BLOMQVIST (1909–1990)

Vägen till Stormskäret (1968), ***Med havet som granne*** (1969), ***Maja*** (1970), ***I kamp med havet*** (1971), ***Vägen från Stormskäret*** (1973)

Tie Myrskyluodolle, suomentanut Björn-Charister Lindgren (Gummerus 1974), ***Luoto meressä, Maija, Meren voimia vastaan, Hyvästi Myrskyluoto***, suomentanut Liisa Ryömä (Gummerus 1975, 1976) yhteisnide ***Myrskyluoto*** (Gummerus 2010)

Myrskyluoto-eepos on rakastettu romaanisarja, joka kuvaa saaristolaiselämää ja nuoren naisen arkea Ahvenanmaalla 1800-luvulla. Ihmisten kohtalot määrää suuri, kaunis ja ankara meri. Myrskyluodon Maija on monelle tuttu myös Åke Lindmanin ohjaamasta televisiosarjasta (1975) ja Lasse Mårtensonin säveltämästä musiikista.

Annimaria Mäkikyrö (s. 1991)

”– Kaupungissa ihmiset asuvat etäällä toisistaan, nainen sanoi. Se kuulosti niin omituiselta. Kaupungissa talot ovat vieri vieressä, ja niin suuria että jokaisessa varmasti asuu monta ihmistä. (–) Puhumattakaan sitten siitä miten hyvin hän [Maija] tuntee naapurinsa jotka asuvat saarissa kaukana toisistaan. (–) Onkohan niin, että kaupungissa ihmisillä on varaa asua etäällä toisistaan.” (*Hyvästi Myrskyluoto*)

Viime syksynä muutin pois kotoa pohjoisesta ja tulin Helsinkiin opiskelemaan. Yliopiston ensimmäisillä viikoilla vaeltelin kaupungilla ja eksyin kirjakauppaan. Siellä

silmiini osui kaunis kokoelmakirja, Anni Blomqvistin *Myrskyluoto*. En ole koskaan katsonut televisiosarjaa saati soittanut laulua pianolla, mutta sillä hetkellä – ilman ennakkokäsityksiä – tuon kirjan ostaminen tuntui ainoalta vaihtoehdolta.

Yhden viikonlopun aikana luin nuo kaikki viisi kirjaa, uppouduin elämään merellä ja lumouduin elämän pienistä yksityiskohdista, jotka tuovat kirjassa iloa muuten niin arkisen raskaaseen pakerrukseen.

Itselleni meri on täysin vieras elementti, minkä takia tällainen samaistuminen Maijaan on merkillistä. Myrskyluodon elämän raamit ovat kuitenkin omalla tavallaan kovin samanlaiset kuin pohjoisessa: helsinkiläiset nuoret ovat kysyneet minulta lukemattomia kertoja, mitä pohjoisessa voi oikein tehdä. Muiden silmissä ympäristö on karu ja rajattu, mutta se luo mahdollisuudet kalastamiselle, metsästykselle, luonnosta nauttimiselle.

Kun viimeinenkin sivu noista viidestä kirjasta oli luettu, kyyneleet silmissäni olisin halunnut aloittaa heti alusta. Tarina Myrskyluodon Maijasta on auttanut minua ymmärtämään, että paikka, josta joskus halusin tulenpalavasti pois, on minulle äärettömän tärkeä ja kaipaam sinne päivittäin. Se tuo minulle lohtua, kun olen kaukana kotoa.

Kuin sokerina pohjalla Blomqvist on muotoillut teoksisaan kaupungin ja maaseudun eron. Vaikka satoja ja tuhansia ihmisiä asuu pienellä alueella, harvat tuntevat toisensa ja jokaisen on pärjättävä omillaan. Yksilö hukkuu massaan. Maaseudulla, pohjoisessa tai saaristossa ihmisiä on vähän ja hekin asuvat harvassa. Vaikka fyysisesti he ovat kaukana toisistaan, on henkinen läheisyys paljon suurempaa kuin

ikinä kaupungissa. Anni Blomqvist on opettanut minut arvostamaan juuri näitä asioita, joiden parissa olen kasvanut ja joita haluan vaalia koko loppuelämäni.

ANTHELME BRILLAT-SAVARIN (1755–1826)

Physiologie du Goût (1825)

Maun fysiologia, suomentanut Jukka Mannerkorpi (Gummerus 1988)

Maun fysiologia on gastronomian klassikko, kokoelma ranskalaisia kertomuksia, kuvauksia ja anekdootteja pöydän iloista, ruoasta ja juomasta. Brillat-Savarin oli kuuluisa juristi ja poliitikko, joka hallitsi useita kieliä ja oli arvostettu seuramies sekä pianisti. Tunnetuin hän oli kuitenkin Luojalta saamansa erinomaisen makuainistin ansiosta.

Leena Parkkinen (s. 1979)

”Uuden ruokalajin keksiminen tuottaa ihmiskunnalle suuremman onnen kuin uuden tähden löytäminen.”

Sain gastronomian klassikon Anthelme Brillat-Savarinin (1755–1826) *Maun fysiologian* lahjaksi entiseltä kihlatultani, joka oli kauhistunut siitä, etten tuntenut sitä. Olin parikymppinen, hän kuusi vuotta vanhempi kirjailija ja säännöllisesti järkyttynyt siitä, miten vähän minä tiesin Maailmasta ja Kirjallisuudesta. Kihlaus purkautui, *Maun fysiologia* jäi, tuttavallisemmin *Physiologie du Goût, ou Méditations de Gastronomie Transcendante; ouvrage théorique, historique et à l'ordre du jour, dédié aux Gastronomes parisiens, par un Professeur, membre de plusieurs sociétés littéraires et savantes*.

Ensimmäinen keittokirjani oli Otavan sinikantinen raamattu 1970-luvun alusta. Siinä oli nelivärinen kuva koris-

tellusta suklaahyytelöstä. En ollut koskaan nähnyt mitään yhtä kaunista. Äiti sai sinisen keittokirjan häälahjaksi. Ennen naimisiinmenoa hän ei ollut koskaan tehnyt ruokaa, ja mummosta, maalaisemännästä, oli syytä opetella. Kirjan ravintoympyrän mukaan äiti teki meille paprika-maksamakkaravoileipiä ja valmisti juhliin janssoninkiusausta. Perin saman keittokirjan muuttaessani pois kotoa. Osasin tehdä ruokaa, mutten normaalia ruokaa. Tiesin miten sorsat kynitään ja miten tehdään luumuglaseeraus kinkulle, mutta en osannut tehdä makaroonilaatikkoa. Yhdeksäntoistavuotiaana olin samanlainen ruokasnobi kuin viinilehtiin kolumneja kirjoittavat sedät, jotka tekevät ruokaa vain esiintyäkseen. Oli pakko opetella ja sininen keittokirja opetti. Kirjassa oli yksitoista lettureseptiä maissiohukaisista ranskalaisiin kreppeihin. Viikon jälkeen poikaystävä vihjasi, että jotain muutakin voisi syödä välillä.

Sittemmin keittokirjoja on kertynyt enemmän kuin kirjahylly antaa myöten. Epäilen, että ne lisääntyvät itsestään hyllyssä. *Maun fysiologia* on niistä rakkain. Kuka voisikaan olla rakastamatta sen kirjoittajaa Brillat-Savarinia, miestä jonka mukaan on nimetty juusto. Luulen, että hän arvostaisi sitä enemmän kuin yhtäkään saamaansa kunniamerkkiä. Ehkä jopa yhtä paljon kuin silavoitua jokihaukea rapukastikkeessa.

Minulle Brillat-Savarin on puhdasta kaunokirjallisuutta, aistien ilotulitusta. B-S luettelee herkkusuisuuden moraalisesti kohottavia ominaisuuksia, neuvoo mitä tehdä kun tarjotaan viinirypäleitä: kieltäydy kohteliaasti ja sano, ettei sinulla ole tapana nauttia viiniä pillereinä. B-S päättyy kuvailemaan nokkeluuttaan (vaatimattomuus ei kuulu

herran hyveisiin) keksiessään parhaan tavan höyryttää yrttien ja sipulin päällä jättimäinen piikikampela. Minä, kasvissyöjä, haltioidun joka kerta kun B-S pääsee kohtaan, jossa hän kertoo kahden rouvan kanssa tekemästään matkasta. Seurue päättyi myöhäiselle aterialle majataloon, jonka ruokavarastot edelliset seurueet olivat päässeet tyhjentämään. Juonikas B-S päättyy kuitenkin varastamaan amerikkalaisien vieraiden lampaanpaistista liemen ja valmistuttaa siitä munakokkelin, jonka seurue voitonriemuksena nauttii huoneistossaan. Tietenkin kermakahvin kera.

Maun fysiologia ei tietenkään ole pelkästään keittokirja (vaikka sellaisenaakin minä sitä käytän). B-S antaa ohjeita sairauksiin ja liikalihavuuteen, määrittelee uuden maun lihaisuutta tarkoittavan osmatsomin, vajaa parisataa vuotta ennen umamin keksimistä. Erityisen huolissaan B-S on laihuudesta, erityisesti naisten vastenmielisestä laihuudesta ja heiveröisyydestä. Ei niinkään miesten. Eräskin Anthelme-sedän tuntema laihimus pystyi vaivatta nostamaan nojatuolin hampaillaan ja heittämään sen olkansa yli. Sen sijaan ”naisille laihius on hirvittävä onnettomuus”. Mutta ei hätää. Kaverillani B-S:llä on dieetti, jota voisin hyvin noudattaa: kävelyjä maalaisilmassa, sänkyyn tarjoiltua kakaota ja ravitsevaa keittoa, ratsastamista Tuiliersin puistossa, juoruilua ystävättärien kera, pasteijoita, kalaa ja kyljyksiä, rommileivoksia, bordeaux’n viinejä ja kunnan annoksia vatkattuja munia ja salaattia, joka on ilo sydämelle.

Brillat-Savarin erottaa toisistaan ruokapöydän nautinnon ja syömisen nautinnon. Syömisen nautinto on pelkkää tarpeen tyydyttämistä, hyvää oloa siitä, että syö ollessaan nälkäinen. Ruokapöydän nautintoon taas liittyvät aterian

olosuhteet, asianhaarat, paikka ja pöytäseura. Se on viinila-
sin kanssa venähtäneitä keskusteluja, kauniisti katettu pöy-
tä, oikeitten ihmisten läsnäoloa. Eroissa vaikeinta on yksin
syöminen. Se ettei enää ole ketään, jolle laittaa päivittäin
ruokaa. Mutta kun on keittokirjoja, ei ole koskaan yksin.

CHRISTY BROWN (1932–1981)

My left foot (1954)

Vasen jalkani, suomentanut Pentti Saarikoski (Otava 1973)

Vasen jalkani on irlantilaisen runoilijan, kirjailijan ja taidemaalarin Christy Brownin elämäkerta. Brownilla oli CP-vamma, jonka vuoksi hän saattoi liikuttaa vain vasenta jalkaansa. Brown oppi työskentelemään toimivalla jalallaan.

Arja Etelämaa (s. 1959)

Olin silloin ehkä viidentoista ikäinen. Vanhin siskoni antoi kirjan luettavaksi. Lapsuuden *Viisikot* ja *Laura*-kirjat olivat jo taakse jääneitä. Oitin kirjaston lasten hyllyiltä olin siirtynyt nuorten osastolle, jossa ei ollut montakaan nidettä silloin 70-luvun alussa.

Maaseudun suojissa elin suojattua ja helppoa elämää. Muu maailma oli kaukana. Televisio toi palasia siitä olohuoneeseen, mutta tärkeimmät tapahtumat kuulumme naapurin emännältä. Kylän poikamiehen tanssireissuun lähtö oli suurempi uutinen kuin Biafran nälänhätä.

Erilaisuutta maalla ei ollut. Jälkeenpäin olen ymmärtänyt monen vähän kummallisen tyyppin tilanteen ja diagnoosin, mutta he olivat luonnollinen osa kyläyhteisöä. Koulussa ei eletty integraation aikaa, vaan erityisopetusta tarvitsevat oli sijoitettu kauas syrjään apukouluun ja vaikeammin vammaiset jätetty koteihin ja laitoksiin piiloon.

Näen yksinäisen tytön kirjan ääressä sängyllä. Äidin rakkaus ja tiivis perheyhteys on tehnyt nuoreen mieleeni

vaikutuksen. Erilaisuus ja muista syrjässä olemisen tunne oli niin tuttua. Olen ahminut rivejä ja löytänyt Brownista sielunkumppanin. Itselläni oli toimivat jalat, maalaistytön riuska keho ja työhön tottuneet kädet. Silti koin kirjoittajan tuntemukset ominani. Olenkohan ollut ihastunut häneen?

Mikä vaikutus Brownin oman ilmaisukanavan löytämisellä on ollut minuun? Kirjoittamiseni oli tuolloin päiväkirjoihin raapustamista ja runojen rakentelua. Puhuttu kieleni oli vaikeaselkoista ja ajatus katosi helposti sivupoluille. Erilaisuuden tuntee vuoksi uskoin, ettei kukaan ymmärrä. Tuntui, että kirjoitan paremmin kuin puhun. Sain paperille valutettua tunteitani, ajatuksiani.

Rönsyilin teksteissäni, kuvailin ja selitin, kuten Brownkin. Hän sai tiivistämisohjeet lääkäriltään, minä lopulta kirjoittajaryhmän opettajalta ja osallistujilta. Vuosien saatossa sanojen köyhyys alkoi häiritä. Ihmettelin usein, miksei suomen kielessä ole sanaa jollekin tunteelle, joka velloo voimakkaana sisälläni. Näin koki myös Brown.

Brownin sitkeys ja pyrkimys valoon hämmästyttää edelleen. Kirjan teema ihmisarvosta ja yksilön vapaudesta on ikuinen. Tarvitaan yksi ihminen, joka uskoo ja rakastaa.

Maaseudun rauha vaihtui Helsingin hälinään ja toimintaterapiakouluun vuonna 1979. Kahden ja puolen vuoden jakso myllytti mielen ja viitoitti elämäni suunnan.

Henkilöillä, joiden kanssa saan kulkea terapian matkaa, on toimintakyvyn haitta sairauden, vamman, ikääntymisen tai ympäristön ongelmien vuoksi. Silti näen heissä ensin ihmisen. Nyt yli viisikymmentä vuotta omaa matkaa tehneenä alan uskoa todeksi sen, että elämä on olosuhteita suurempaa.

Siivosin kesälomalla kirjahyllyjäni ja lähes neljänkymmenen vuoden takainen, punakantinen kirja oli siellä muiden joukossa. Ollut aina matkassani.

A. S. BYATT (s. 1936)

Possession (1990)

Riivaus, suomentanut Marja Alopaeus (Teos 2008)

Riivaus kertoo rakkaustarinan kahdessa ajassa, nykyhetkessä ja viktoriaanisella aikakaudella. Se on dekkarin kaltainen, jännittävä romaani, jossa jäljitetään menneisyyden ihmisten salaisuuksia ja samalla tutkitaan oman elämän intohimoja. A. S. Byatt voitti romaanillaan Booker-palkinnon.

Anna Kortelainen (s. 1968)

Alkuvuodesta 1991 olin Lontoossa ja äitini pyysi, että toisin tullessani A. S. Byattin uusimman romaanin. Puhelinkopissa seistessäni en kaukopuhelun rapseelta tahtonut millään saada selvää kirjailijan nimestä, mutta mitenkuten sain sen raapustettua lapulle ja piipahdin kirjakauppaan. Kansikuva oli niin pursuavan houkutteleva, että aloin lukea romaania jo Lontoossa. Pian tajusin, etten pysty päästämään kirjaa käsistäni ja kävin ostamassa äidille oman kappaleen.

Olin aloittanut taidehistorian opinnot vuonna 1987 ja saanut jo hieman käsitystä akateemisesta maailmasta. Opinnot rullasivat mainiosti, mutta koska minulta puuttuu kilpailuviettigeeni, vierastin aggressiivista kilpajuoksua ja meriittikamppailua yliopistossa. Olin jo nuorena tyttöinä vakaumukseltani feministi, mutta kavahdin yliopistolla tapaamiani telaketjutosikkoja. *Possession*-romaanin puhutteli minua, nuorta opiskelijaa, hyvin henkilökohtaisesti. Tajusin Byattin osoittavan, ettei opintojen tarvitsekaan johtaa

vain ja ainoastaan oppineisuuden osoittamiseen tai akateemiseen ”kalifiksi kalifin paikalle” -jahtiin. Romaani vakuutti minut siitä, että kannattaa opiskella ja etsiä pelotta omaa johtotähteään, väistellä pehmeästi muiden kyynärpäitä ja vaalia rakkautta historiaan, lukemiseen ja kirjoittamiseen.

Romaanin päähenkilöt tekevät irrationaalisia ratkaisuja, koska he haluavat päästä selville mysteeristä. Heittäytyessään etsijöiksi he tekevät aivan oikein. Romaanissa etsitään menneisyyttä älyllä ja sydämellä, nauretaan akateemisille idioottimaisuuksille ja sairaalloiselle kunnianhimmolle – ja seikkailaan! Byatt viettelee lukijan mukaansa niin hullaannuttavasti, ettei tämä tule edes ajatelleeksi, että tässä meillä on kuvitteellinen menneisyys, kuvitteellinen tutkimusprobleemi ja kuvitteellinen tutkimus. Lukija tuntee osallistuvansa suureen seikkailuun, joka liittyy tieteelliseen osaamiseen, päättelyyn, sinnikkyyteen ja rakkauteen.

Ajattelen *Possessionin* maailmaa varsin usein. Joskus mielessäni käväisee sen kuvaus rakkauden ujoudesta ja hauraudesta. Usein ajattelen siinä vilahtavaa näkymää, raikasta puhdasta valkoista tyhjää huonetta, jonka vuoteessa on puhtaat mankeloidut lakanat. Tuon mankeloinnin olen tainnut lisätä mielikuvaan itse, mutta olennaista tuossa eräässä kohtauksessa on kaipuu niukkaankin seesteiseen kirkkaaseen sieluntilaan. Byatt osaa maalata ikimuistoisia henkilöitä, tilanteita, jännitteitä ja suvantoja.

Yllätyksekseni ja riemukseni olen *Possession*-romaanin jälkeisinä parina vuosikymmenenä tajunnut, että Byattin romaani on totta. Sen tapahtumat ovat mahdollisia ja siksi omalla tavallaan totta. Kun tarpeeksi etsii ja jaksaa nähdä vaivaa tai tohtii ottaa vastaan onnenkantamoisen, voi pääs-

Kirjat ovat tuoneet lohtua, tarjonneet ikimuistoisia elämyksiä ja jopa muuttaneet elämänsuunnan. Usein merkittävä kirja on luettu jo nuorena tai aivan ensimmäinen kirja on sytyttänyt elinikäisen lukemisvimman.

Kirjalla on valtaa: tieteellinen teos on ohjannut uravalintaa, itsetuhoiset ajatukset ovat hävinneet kirjan avulla, joskus romaani on houkutellut muuttamaan toiselle mantereelle. Lukukeskus keräsi lukijoiden omakohtaisia tarinoita suhteesta elämän tärkeään kirjaan, heidän joukossaan tunnettuja kirjailijoita ja vaikuttajia.

Lukukokemuksistaan kertovat mm. Juha Itkonen, Minna Joenniemi, Anna Kortelainen, Sixten Korkman, Arne Nevanlinna, Sinikka Nopola ja Jari Sinkkonen.

Kirja joka muutti elämäni -hankkeen idea on peräisin maailman ensimmäisestä kirjallisuuspääkaupungista Edinburghista, josta marssi kirjojen puolesta on jatkunut kautta Euroopan.

9 789510 395837

KL 86.1
ISBN 978-951-0-39583-7
Pääillyksen suunnittelu
Laura Rahinatti